

Vyhodnocení realizačního projektu záchranného programu užovky stromové (*Zemanis longissimus*) v ČR v roce 2012

V následujícím přehledu jsou uvedeny aktivity, jejichž realizace byla naplánována na rok 2012 (kurzívou), a doplněny jsou informace o způsobu jejich provedení. Aktivity jsou rozčleněny podle jednotlivých opatření ZP, ke kterým svým charakterem patří. Na realizaci opatření se podíleli zejména Zamenis, o. s. (Poohří), RNDr. Mojmír Vlašín (Bílé Karpaty) a Mgr. Blanka Mikátová a Správa NP Podyjí (Podyjí).

3.1 Péče o biotop

Realizační projekt:

3.1.1 Péče o líhniště

V roce 2012 bude ve všech oblastech výskytu zajištěna průběžná péče o stávající líhniště (doplnění substrátů a opravy hrazení či pletiva dle potřeby). V Poohří se jedná o 18 umělých líhnišť, finančně budou tyto aktivity zajištěny z Programu obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK) a Programu péče o krajinu (PPK).

V Podyjí momentálně existuje 5 líhnišť, péči o ně zajistí v rámci své provozní činnosti Správa NP Podyjí.

V Karpatech je v roce 2012 plánováno zajištění péče o tři existující líhniště, a to z finančního zdroje PPK, v případě dvou zbývajících líhnišť bude péče zajištěna majiteli pozemků, na kterých se nacházejí.

Realizace:

Péče o líhniště byla realizována podle plánu a to ve všech oblastech výskytu užovky stromové. V případě Poohří byl doplněn substrát u 14 líhnišť, další 4 byla opravena. Oproti původnímu plánu navíc došlo v Poohří k výstavbě dalších dvou líhnišť a to z finančních zdrojů POPFK. Péče o líhniště byla odpovídajícím způsobem zajištěna i v Podyjí a Bílých Karpatech.

Realizační projekt:

3.1.2 Péče o významné biotopové prvky a migrační koridory

V rámci tohoto opatření proběhnou v Poohří v roce 2012 úpravy 15 biotopů vedených v databázi vhodných biotopů pro užovku stromovou pro tuto oblast. Bude se jednat o pravidelnou údržbu dříve obnovených lokalit, tedy zejména kosení a výřez výmladků. Práce budou finančně zajištěny z prostředků POPFK.

V Podyjí jsou na rok 2012 plánovány úpravy zídek na střežní lokalitě na vinici Šobes. Jedná se zejména o pročištění zídek od rychle rostoucí vegetace, které provádí buď hospodařící firma Znovín Znojmo, a.s. na vlastní náklady nebo realizační tým ZP formou brigády.

Realizace:

V Poohří bylo zbaveno vegetace a jinak ošetřeno 18 biotopů (zídky apod.), tedy více, než byl původní plán. V případě údržby zídek, respektive odstranění vegetace na vinici Šobes v NP Podyjí nebyl projekt realizován. Důvodem byla extrémně suchá sezóna, kdy byl růst vegetace silně potlačen, takže nebylo třeba ji mechanicky odstraňovat.

Realizační projekt:

3.1.3 Péče o ostatní typy biotopů

V Podyjí by mělo v roce 2012 proběhnout v rámci tohoto opatření prosvětlení části teras pod Novým Hrádkem, které bylo plánováno již v předchozích letech, ale prozatím nebylo realizováno. Jedná se o práce, které jsou součástí nově schváleného Plánu péče o NP a byly by tedy také finančně podpořeny Správou NP Podyjí.

Realizace:

Opatření v podobě výrazného prosvětlení teras pod Novým Hrádkem bylo Správou NP Podyjí realizováno podle plánu.

3.2 Péče o druh

Realizační projekt:

3.2.1 Ochrana jedinců při údržbě příkopů u silnic

V Poohří proběhne v roce 2012 (časově dle potřeby, i opakovaně) již osvědčený odchyt a zpětné vypouštění jedinců užovky stromové při sečení příkopů na silnici E442 (13) (úsek od odbočky k Hornímu Hradu do Boče), aby při této činnosti nedocházelo k jejich usmrcování. Opatření bude finančně zajištěno Ředitelstvím silnic a dálnic.

Realizace:

Toto opatření bylo realizováno podle plánu.

3.3 Monitoring

Realizační projekt:

3.3.1 Monitoring biotopů

V roce 2012 bude v Poohří opět od dubna do října probíhat sledování stávajících a obnovených biotopů, které pomůže při hodnocení jednotlivých zásahů (viz Opatření 3.1.2). Monitoring je prováděn dle metodiky ZP, jeho financování bude zajištěno z prostředků POPFK.

3.3.2 Monitoring líhnišť

Ve všech třech oblastech výskytu bude v roce 2012 zajištěn monitoring stávajících líhnišť dle Metodiky ZP. Monitoring v Poohří a Karpatech bude finančně podpořen z prostředků POPFK, monitoring v Podyjí bude zajištěn pracovníky AOPK ČR nebo Správy NP Podyjí.

Realizace:

Monitoring biotopů i monitoring líhnišť byl realizován v celém rozsahu podle původního plánu. Z výsledků v Poohří mimo jiné plyne, že je zdejší populace stabilní. V letošním roce sice došlo k nepatrnému zmenšení jádrové zóny, kde jsou hadi nalézáni zcela pravidelně, ale to lze přičíst běžným fluktuacím.

Pokud jde o uměle budovaná polopřirozená líhniště, byla na nich potvrzena reprodukce užovky stromové v Poohří, v Případě Bílých Karpat a Podyjí ovšem nikoliv.

Užovky stromové jsou na nich sice nalézány, ale přímé doklady o reprodukci zatím nebyly nalezeny. To je ale zřejmě důsledkem dobré situace v těchto regionech, pokud jde o dostatečnou a pestrou nabídku přirozených reprodukčních mikrostanovišť. Užovky stromové tak zde nejsou odkázány pouze na budovaná líhniště.

3.4 Výzkum

Realizační projekt:

3.4.1 Výzkum reprodukce

V Poohří a Podyjí bude tato problematika částečně řešena v rámci monitoringu líhnišť (viz opatření 3.3.2), a to v návaznosti na doposud prováděný výzkum.

3.4.3 Získávání doplňujících údajů o ekologii druhu a mezidruhových vztazích

V Poohří a Podyjí bude tato problematika částečně řešena v rámci monitoringu líhnišť (viz opatření 3.3.2), a to v návaznosti na doposud prováděný výzkum.

Realizace:

Opatření bylo realizováno dle plánu jako součást monitoringu líhnišť. Výsledkem je zpřesnění některých údajů o preferovaném substrátu a vhodném stáří umělých líhnišť. V dalších letech poslouží tyto zpřesněné údaje k předpokládaným opravám a přestavbám starších líhnišť.

3.5 Výchova a osvěta

Realizační projekt:

3.5.2 Informační materiály

V rámci tohoto opatření bude v roce 2012 ve všech třech oblastech výskytu pokračovat distribuce letáků s informacemi o ekologii a ochraně užovky stromové v každé z daných oblastí. Letáky byly připraveny v předchozích letech a jejich distribuce nebude vyžadovat speciální finanční zajištění.

Realizace:

V Poohří došlo k dotisku informačních letáků (2 000 ks) a pivních tácků (1 500 ks) s motivem užovky stromové, které byly distribuovány v místě. Zdejší tým (Zamenis, o. s.) také realizoval přednášky pro školy a instaloval informační tabule. Letáky byly distribuovány i v dalších oblastech výskytu užovky stromové. V širším okolí Vlárského průsmyku v Bílých Karpatech také byly uspořádány přednášky pro širokou veřejnost (M. Vlašín).

Shrnutí realizace ZP v roce 2012:

V roce 2012 se podařilo úspěšně realizovat většinu navržených opatření, ale za nejdůležitější lze jistě považovat schválení Dodatku k ZP pro užovku stromovou, který řešil hlavně opatření v oblasti Bílých Karpat, kde byla jejich realizace v minulosti kvůli nedostatku informací jen omezená. Navíc také umožní značení hadů pomocí drobných vnitrotělních čipů, jejichž nákup by měl být realizován v příštích letech. Jejich výhodou oproti dosud

praktikovanému zastřihávání šupin je výrazně delší trvanlivost, oproti vysílačkám zase menší velikost a tedy nižší zdravotní rizika.

Kromě toho probíhal jak monitoring, tak praktická opatření ve všech oblastech výskytu a povedlo se zrealizovat některé dlouhodobě odkládané zásahy, jako bylo vysekání a tím výrazné prosvětlení teras pod Novým Hrádkem v Podyjí. V Podyjí ale také nastal problém se zídkami, které byly v minulých letech opraveny, ale teď se jejich část zřítla.

Populace jsou ve všech oblastech výskytu stabilizované, bez vážnějších akutních hrozeb. Pouze v oblasti Vlárského průsmyku byl v rámci monitoringu vytipován značně problémový úsek silnice, kde dochází k usmrcení až desítek zejména juvenilních jedinců. Tomuto problému je tedy třeba se v příštím roce věnovat formou studie, aby mohlo dojít k návrhu a pozdější realizaci vhodného opatření.

Konkrétní návrhy na opatření vhodná k realizaci v roce 2013 byla diskutována na setkání realizačního týmu ZP, které se konalo 5. prosince 2012. Tato opatření se objeví v návrhu realizačního projektu ZP pro rok 2013.